Euroopan parlamentti
2019-2024

Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta

2023/2054(INI)

28.6.2023

MIETINTÖLUONNOS

kulttuurien monimuotoisuudesta ja tekijöiden toimintaedellytyksistä eurooppalaisilla musiikin suoratoistomarkkinoilla
(2023/2054(INI))

Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta

Esittelijä: Ibán García Del Blanco

PR_INI

SISÄLTÖ

Sivu

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS 3

PERUSTELUT 8

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

kulttuurien monimuotoisuudesta ja tekijöiden toimintaedellytyksistä eurooppalaisilla musiikin suoratoistomarkkinoilla
(2023/2054(INI))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 167 artiklan,

– ottaa huomioon kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevan Unescon yleissopimuksen,

– ottaa huomioon Luova Eurooppa -ohjelman (2021–2027) perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1295/2013 kumoamisesta 20. toukokuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/818[1],

– ottaa huomioon kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalialalla ja direktiivien (EU) 2019/1937 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta 14. syyskuuta 2022 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2022/1925 (digimarkkinasäädös)[2],

– ottaa huomioon digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta 19. lokakuuta 2022 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2022/2065 (digipalvelusäädös)[3],

– ottaa huomioon 20. lokakuuta 2021 antamansa päätöslauselman taiteilijoiden tilanteesta ja kulttuurialan elpymisestä EU:ssa[4],

– ottaa huomioon 19. toukokuuta 2021 antamansa päätöslauselman tekoälyn käytöstä koulutuksessa, kulttuurissa ja audiovisuaalialalla[5],

– ottaa huomioon työjärjestyksen 54 artiklan,

– ottaa huomioon kulttuuri- ja koulutusvaliokunnan mietinnön (A9-0000/2023),

A. ottaa huomioon, että musiikkiala on kulttuurin keskeinen tukipilari, joka on olennainen osa EU:n kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta ja joka kaikista kulttuurialoista ja luovista aloista tavoittaa laajimman yleisön;

B. ottaa huomioon, että säveltäjät, lauluntekijät ja musiikin esittäjät ovat musiikkialan tärkeimpiä liikkeelle panevia luovia voimia;

[1] EUVL L 189, 28.5.2021, s. 34.
[2] EUVL L 265, 12.10.2022, s. 1.
[3] EUVL L 277, 27.10.2022, s. 1.
[4] EUVL C 184, 5.5.2022, s. 88.
[5] EUVL C 15, 12.1.2022, s. 28.

C. ottaa huomioon, että digitaaliteknologiassa kahden viime vuosikymmenen aikana tapahtunut nopea innovaatiokehitys on muuttanut perusteellisesti musiikkialaa, erityisesti musiikin luomista, tuottamista ja jakelua sekä tapaa, jolla ihmiset kuuntelevat ja kuluttavat musiikkia;

D. toteaa, että musiikkiala mukautuu jatkuvasti ja alalle kehittyy uusia liiketoimintamalleja ja uusia tapoja olla vuorovaikutuksessa yleisön kanssa; toteaa, että tämän vuoksi on vastattava merkittäviin haasteisiin, kuten kulttuurisen monimuotoisuuden edistämiseen ja tekijöille maksettaviin oikeudenmukaisiin korvauksiin;

E. ottaa huomioon, että musiikin suoratoisto on nykyään eri puolilla maailmaa pääasiallinen tapa nauttia musiikista ja että sen kautta on käytettävissä jopa 300 miljoonaa kappaletta, jotka ovat saatavilla kaikenlaisilla laitteilla missä ja milloin tahansa verrattain pientä kuukausimaksua vastaan;

F. toteaa, että vaikka musiikin tekijät ja esittäjät ovat musiikin luomisessa keskeisessä asemassa, heitä ei tunnusteta eikä heille makseta korvausta siten, että otettaisiin huomioon heidän panostuksensa todellinen mittakaava, ja että he saavat musiikin suoratoistomarkkinoiden tuloista hyvin pienen osuuden; toteaa, että tämä saa ajan mittaan aikaan huomattavan epätasapainon, joka on korjattava;

G. ottaa huomioon, että musiikin suoratoistoalustat käyttävät algoritmeja ja suosittelujärjestelmiä ja että niillä on sen vuoksi ratkaiseva rooli siinä, mitä tilaajat kuuntelevat, ja että ne vaikuttavat siten merkittävästi kulttuuriseen monimuotoisuuteen;

H. toteaa, että alustat toimivat avoimuuden ja eurooppalaisten teosten edistämisen osalta oikeudellisessa tyhjiössä, koska niillä ei ole EU:n tasolla velvollisuutta varmistaa toimintansa avoimuutta;

I. toteaa, että kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen eurooppalaisilla musiikin suoratoistomarkkinoilla ei voi olla riippuvainen pelkästään muutaman hallitsevassa asemassa olevan yksityisen maailmanlaajuisen toimijan kaupallisista päätöksistä;

J. ottaa huomioon, että tekoälyn tuottaman sisällön määrä kasvaa musiikkialalla yhä enemmän ja että päivittäin suoratoistoalustoille saapuu yhä enemmän tekoälyllä tuotettua sisältöä; katsoo, että tekoälyteknologioiden kehittämisen olisi tämän sijaan palveltava ja edistettävä inhimillistä luovuutta;

K. toteaa, että on tullut ilmi useita suoratoistopetoksia ja -manipulointia tai valeartisteja koskeneita tapauksia ja että tietyt toimijat manipuloivat järjestelmää voidakseen pihistää musiikin tekijöille kuuluvia tuloja esimerkiksi käyttämällä botteja tiettyjen kappaleiden kuuntelijoiden määrän kasvattamiseksi keinotekoisesti;

L. katsoo, että näiden kysymysten ratkaisemiseksi olisi toteutettava yhtenäisempiä toimia, kun otetaan huomioon niiden vaikutus markkinoihin ja erityisesti tulonjakoon;

M. katsoo, että tekijöiden asianmukainen tunnistaminen on ratkaisevan tärkeää paitsi heidän tunnustamisensa ja paremman korvauksensa kannalta myös alustojen monimuotoisuuden ja avoimuuden varmistamiseksi;

1. korostaa tarvetta luoda EU:hun oikeudenmukainen ja kestävä musiikin suoratoistoekosysteemi, joka edistää kulttuurista monimuotoisuutta ja korjaa alaa uhkaavan epätasapainon;

2. korostaa, että kaikkien musiikin suoratoiston arvoketjuun kuuluvien toimijoiden on osallistuttava ja tehtävä tarvittavat muutokset alan oikeudenmukaisen ja kestävän ekosysteemin varmistamiseksi;

3. panee huolestuneena merkille, että musiikin suoratoistomarkkinoiden nykyinen tulonjaon epätasapaino heikentää sekä tekijöiden että esittäjien asemaa ja vaarantaa heidän uransa kestävyyden digitaalisilla markkinoilla;

Kohti musiikintekijöille kestävää ekosysteemiä

4. korostaa, että musiikintekijöiden keskeinen rooli olisi otettava huomioon parantamalla näkyvyyttä musiikin suoratoistopalveluissa ja tasapainottamalla suoratoiston tulonjakoa;

5. korostaa, että on olennaisen tärkeää parantaa tekijöiden tunnistamista musiikin suoratoistopalveluissa erityisesti varmistamalla kattava ja täsmällinen metatietojen sisällyttäminen musiikin luomisesta alkaen;

6. kehottaa kaikkia musiikkialan toimijoita tehostamaan toimiaan, jotta varmistetaan kattava ja asianmukainen metatietojen sisällyttäminen teoksiin identifioimalla tekijät ja ilmoittamalla musiikkiteoksista täsmällisesti tekijöitä koskevat tiedot;

7. korostaa tarvetta parantaa erityisesti nuorten musiikintekijöiden tietoisuutta siitä, että teokset on tärkeää identifioida täsmällisesti asianmukaisilla metatiedoilla;

8. tuomitsee payola-painostusjärjestelmät, joissa tekijät pakotetaan hyväksymään pienemmät tulot vastineeksi paremmasta näkyvyydestä, mikä pienentää entisestään heidän jo ennestään hyvin alhaisia suoratoistotuloja, kun taas useimmissa tapauksissa lupaus paremmasta näkyvyydestä ei toteudu;

9. panee merkille, että musiikin suoratoistopalvelujen tarjoajien välillä on Euroopan markkinoilla voimakasta kilpailua ja että markkinoita hallitsevat muutamat maailmanlaajuiset toimijat; muistuttaa, että digimarkkinasäädös ja digipalvelusäädös on pantava nopeasti täytäntöön, jotta voidaan varmistaa verkkoalustojen ja musiikkipalvelujen tarjoajien oikeudenmukainen ekosysteemi;

EU:n teosten näkyvyys ja löydettävyys

10. huomauttaa, että EU:n tasolla on toteutettava toimia eurooppalaisten teosten näkyvyyden ja saavutettavuuden takaamiseksi, kun otetaan huomioon musiikin suoratoistoalustoilla tällä hetkellä saatavilla olevan sisällön runsaus;

11. kehottaa komissiota ehdottamaan oikeudellista kehystä, jolla varmistetaan eurooppalaisten teosten näkyvyys ja löydettävyys musiikin suoratoistoalustoilla;

12. kehottaa tässä yhteydessä komissiota varmistamaan, että tähän kehykseen sisältyy erityisiä monimuotoisuutta koskevia indikaattoreita, joiden avulla voidaan arvioida

riippumattomasti esimerkiksi kansallisilla ja vähemmistökielillä tehtyjen tai itsenäisten musiikintekijöiden julkaisemien eurooppalaisten teosten käyttöä ja näkyvyyttä;

13. korostaa lisäksi, että tämä edellyttäisi säännöllistä seurantaa ja raportointia eurooppalaisten teosten näkyvyydestä ja löydettävyydestä muun muassa kuratoiduilla soittolistoilla, käyttöliittymissä ja suosittelujärjestelmissä;

14. kehottaa komissiota harkitsemaan mahdollisuutta määrätä musiikin suoratoistoalustoille eurooppalaisia teoksia koskevia kiintiöitä;

Kohti tekoälyn eettistä käyttöä

15. kehottaa käyttämään tekoälyä musiikkialalla eettisesti ja kannattaa mahdollisimman suurta avoimuutta kaikessa tekoälyteknologiaa hyödyntävässä musiikkiteosten kehittämisessä, tuotannossa ja jakelussa;

16. kehottaa komissiota ehdottamaan oikeudellisia velvoitteita, joilla varmistetaan musiikin erittäin suurten suoratoistoalustojen algoritmien ja sisällön suosittelujärjestelmien avoimuus, jotta voidaan estää vilpilliset ja epäoikeudenmukaiset suoratoiston manipulointikäytännöt, kuten suoratoistopetokset ja valeartistit, joilla pyritään pienentämään kustannuksia ja ammattitekijöille koituvaa arvoa, ja kehottaa lisäksi varmistamaan kulttuurisen monimuotoisuuden;

17. korostaa, että yleisölle olisi ilmoitettava, jos sen suoratoistoalustoilla kuuntelemat teokset, laulut tai artistit on luotu tekoälyn avulla eikä ihmisen toimesta; korostaa tässä yhteydessä tarvetta ottaa käyttöön merkintä siitä, että musiikki on tuotettu tekoälyn avulla;

18. korostaa lisäksi tarvetta varmistaa, että musiikintekijät, joiden teoksia on käytetty kouluttamaan tekoälyyn perustuvia tuotantosovelluksia, saavat siitä oikeudenmukaisen korvauksen;

Tulevaisuudennäkymät

19. kehottaa komissiota harkitsemaan mahdollisuutta perustaa eurooppalaisen musiikin seurantakeskus, joka tarjoaisi tietoa EU:n musiikkimarkkinoista keräämällä ja analysoimalla jäsenvaltioista saatavaa tietoa, sekä analysoimaan musiikkialaan ja erityisesti musiikin suoratoistomarkkinoihin vaikuttavia oikeudellisia kysymyksiä ja raportoimaan niistä;

20. pyytää komissiota käynnistämään sidosryhmien välisen jäsennellyn vuoropuhelun musiikin suoratoistomarkkinoita koskevista ajankohtaisista kysymyksistä keskustelemiseksi ja yhteisten ratkaisujen löytämiseen tähtäävän yhteistyön tekemiseksi;

°

° °

21. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle.

PERUSTELUT

Yhteiskuntiemme digitaalisen muutoksen kiihtyminen aiheuttaa perinteisissä yhteiskunnallisissa suhteissa epätasapainoa, jonka korjaaminen tai muuttaminen on toisinaan vaikeaa jo siitä syystä, että muutos on niin nopea. Epätasapainoa on ollut kaikilla markkinoilla, ja joissakin tapauksissa se on huomattavampaa. Kulttuuriala ei muodosta tässä suhteessa poikkeusta. Arvoketjun toimijoiden keskinäinen tasapaino on muuttunut. Alalle on ilmaantunut uusia toimijoita, ja toisia on käytännössä hävinnyt. Tähän on ollut monia syitä: verkossa tapahtuva kulutus (ja siihen liittyvä digitaalisen piratismin vitsaus), maailmanlaajuisesti saatavilla olevan sisällön määrän huomattava kasvu ja siihen liittyvä kulutuksen ja kilpailun lisääntyminen, uusien välineiden käyttö luovassa prosessissa, tekoälyn käytön räjähdysmäinen kasvu sekä virtuaalitodellisuuden tai metaversumien esiinmarssi. Koska kulttuuriekosysteemille on ominaista haavoittuvuus ja epävarmuus ja koska muutokset ovat tapahtuneet hyvin nopeasti ilman, että niihin olisi vastattu oikea-aikaisilla ja asianmukaisilla lainsäädäntötoimilla, ala on joutunut paitsi taiteilijoiden ja luovan työn tekijöiden olosuhteiden myös koko arvoketjun osalta kärsimään ja kärsii edelleen muita aloja enemmän sopeutuakseen uuteen todellisuuteen.

Varmuudella voidaan sanoa, että kaikista kulttuurin osa-alueista musiikkialalla on tapahtunut dramaattisin muutos. Kehityksessä on siirrytty vain muutamassa vuodessa vinyylilevystä tai CD-levystä laajamittaiseen kulutukseen verkossa. Yleisö kuluttaa nykyään musiikkia suoratoistona verkkoalustoilla, jotka toimivat maailmanlaajuisesti ja asettavat saataville miljoonia teoksia (jopa 300 miljoonaa). Jopa radiomusiikkiin perustuva malli on taantumassa. Maailmassa ei ole koskaan kulutettu yhtä paljon musiikkia kuin nyt, eikä koskaan aiemmin ole ollut saatavilla yhtä laajaa taiteilijoiden, eri tyylien ja muotojen valikoimaa. Musiikkialalla jaettavissa oleva taloudellinen ”kakku” ei ole koskaan ollut näin suuri. Tällä todellisuudella on kuitenkin omat paradoksinsa. Luovan työn tekijöiden ja esittäjien tilanne ei ole koskaan ollut yhtä epävarma, muutamaa erittäin menestyvää taiteilijaa lukuun ottamatta, eikä suosituimpien tyylien kirjo ole koskaan ollut kapeampi.

Musiikkikokemuksen hyödykkeistäminen on mennyt äärimmäisyyksiin, sillä vähemmän suosituille tyylilajeille annetaan yhä vähemmän tilaa ja vähemmän puhutuilla kielillä tehtyjä teoksia kulutetaan yhä vähemmän, myös maissa, joissa nämä kielet ovat valtakieliä. Musiikin suurten maailmanlaajuisten verkkomarkkinoiden luominen on johtanut yhä yksipuolisempaan tarjontaan, jota muokataan suosituslistoilla ja algoritmeilla, jotka yhä enemmän koteloivat yleisön mieltymyksiä.

Valtavirrasta poikkeavien tai kokeilutyyliä edustavien tekijöiden tai esittäjien on vaikea saada näkyvyyttä alustoilla, joiden tarjonta on valtava. Jos teos ei pääse näiden alustojen suosituslistoille tai alkunäkymään, se on tuomittu vähämerkityksiseksi. Radio olisi ainoa vaihtoehtoinen reitti muille verkkoyhteisöille, mutta radioasemillakaan ei enää ole suurta vaikutusvaltaa saattaa markkinoille uusia nimiä, joten ne köyhdyttävät taiteellista kokemusta entisestään.

Tarve olla esillä suosituslistoilla on johtanut tiettyihin käytäntöihin (esimerkiksi ns. payola-painostusjärjestelmä), joissa tekijät vastineeksi paremmasta näkyvyydestä hyväksyvät pienempiä maksuja. Tämä käytäntö on tietysti dramaattinen, kun otetaan lisäksi huomioon,

että luovan työn tekijöiden ja esittäjien teostensa suoratoistokulutuksesta saamat tulot ovat aivan naurettavan pienet. Taiteilijat, joiden teoksilla on vuosittain satojatuhansia soittokertoja, eivät pysty elämään näillä tuloilla, vaan he joutuvat hankkimaan lisätuloja järjestämällä live-konsertteja, kursseja tai muuta vaihtoehtoista toimintaa. Tilanne on yksinkertaisesti kestämätön.

On analysoitava perusteellisesti musiikkialan arvoketjua, jotta voidaan selvittää, missä sen epätasapainot ovat, ja on otettava käyttöön korjaavia toimenpiteitä oikeudellisten välineiden ja/tai käytännesääntöjen avulla. Analyysimme ei saa perustua ennakkoluuloihin, myytteihin tai joidenkin musiikkimarkkinoiden toimien demonisointiin. Kaikkien toimijoiden rooli on tarpeellinen, ja kaikki tarvitsevat joka tapauksessa tasapainoisia toimia kestävyyden ja uusien taiteilijoiden esiinnousun ja uuden musiikkitarjonnan varmistamiseksi.

Euroopan unionin tunnuslauseena on ”moninaisuudessaan yhtenäinen”. Tämän ilmauksen, joka on kirjattu perussopimuksen johdanto-osan, voi lukea kahdella tavalla, joista toinen on toteamus ja toinen pitää sisällään toimeksiannon:

– Sivilisaatio syntyy kulttuurista. Euroopan unioni ilman kulttuuria, jonka kaikki unionin ihmiset tuovat mukanaan, on pelkkä tyhjä kuori ilman sielua.

– Unionin velvollisuutena on varmistaa tämä moninaisuus. Ilman sitä koko Euroopan yhtenäisyyttä koskevassa hankkeessa ei ole järkeä. Ei riitä, että tuetaan kielellistä ja etnografista monimuotoisuutta. Meidän on myös suojeltava yhteiskuntiemme luovan aineksen valtavaa rikkautta.

EU:n tunnuslauseen kaksitahoisen tulkinnan perusteella Euroopan unioni on antanut useita säädöksiä kulttuuritoiminnan sekä taiteilijoiden ja luovan työn tekijöiden oikeuksien suojelemiseksi sekä fyysisesti että digitaalisesti. Nyt on toteutettava toimia, joilla varmistetaan musiikkialan kestävyys ja annetaan meille mahdollisuus luoda paitsi hengellistä myös taloudellista vaurautta. Tämä mietintö on suositus, jonka olemme työstäneet Euroopan parlamentin kulttuurivaliokunnassa, jotta voimme täyttää oman vastuumme tämän tavoitteen saavuttamisessa ja laatia yhdessä alan kanssa tarkkaan harkitun tekstin, jonka tarkoituksena on tunnistaa markkinoiden toimintahäiriöt ja ehdottaa niihin ratkaisuja.

”Ilman musiikkia koko elämä olisi erehdystä”, sanoi Nietzsche. Nietzsche tarkoitti luultavasti, että musiikki on metafyysisin, vaikeimmin selitettävä ja vaikeimmin käsitettävissä oleva taiteellinen kokemus, jonka me ihmiset voimme suoda itsellemme. On meidän tehtävämme tehdä kaikkemme sen lumon säilyttämiseksi Euroopassa.